

DECEMBER 2021 / Vol:7, Issue:47 / pp.2572-2587

Arrival Date : 18.10.2021

Published Date : 30.12.2021

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.848>

Cite As : Turan, R. (2021). "Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmede Uygulanan Pedagojik Formasyon Programları Üzerine Bir İnceleme (1979-2021)", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(47):2572-2587.

Research Article

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE UYGULANAN PEDAGOJİK FORMASYON PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME (1979-2021)

A Review on Pedagogic Formation Programs Applied in Secondary Education Teacher Training in Turkey (1979-2021)

Doç. Dr. Refik TURAN

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Aksaray, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-8369-800X

ÖZET

Türkiye'de 1982 yılına kadar ilk ve orta öğretim okullarının öğretmen ihtiyacı esas olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları mezunlarından karşılanmakla beraber, özellikle ortaöğretim branş öğretmeni ihtiyacının karşılanmasında öğretmenlik formasyonu derslerini almış üniversite mezunlarından da yararlanılmıştır. Eğitim fakülteleri dışındaki fakültelerden mezun olanların pedagojik formasyon eğitimine tâbi tutulduktan sonra ortaöğretim kurumlarına branş öğretmeni olarak atanması uygulaması günümüzde de devam etmektedir. 1979 yılından başlayarak günümüze kadar uygulanan pedagojik formasyon programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek tarihsel süreç içerisinde programlarda meydana gelen değişimi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda 1979 yılında MEB tarafından hazırlanan ilk standart pedagojik formasyon programından başlayarak 1997 yılına kadar programların geliştirilmeye çalışıldığı; 1997 yılında hazırlanan üç yarıyıllık tezsiz yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon programının alana özgü öğretmenlik bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik dersler, uygulamalı ders saatleri ve okul uygulamalarına ayrılan yer gibi özellikleri açısından nitelikli branş öğretmeni yetiştirmeye imkan verecek şekilde düzenlendiği anlaşılmıştır. Ancak 2006 yılından başlayarak 2021 yılına kadar pedagojik formasyon programlarının içeriğindeki ders sayısı, toplam ders saati miktarı, uygulamalı ders saati miktarı, alana özgü bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik ders miktarı ve öğretmenlik uygulamasına ayrılan süre gibi açılardan gittikçe zayıflatıldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Eğitimi, Alan Eğitimi, Fen Edebiyat Fakültesi, Öğretmenlik Meslek Bilgisi, Pedagojik Formasyon Eğitimi

ABSTRACT

Although the teacher needs of primary and secondary schools in Turkey were met mainly from the graduates of higher education institutions that train teachers under the Ministry of National Education until 1982, university graduates who took teaching formation courses were also utilized, especially in meeting the need for secondary education branch teachers. The practice of assigning graduates from faculties other than education faculties as branch teachers to secondary education institutions after pedagogical formation training continues today. The document analysis method was used in this research, which aims to reveal the changes in the programs in the historical process by comparatively examining the pedagogical formation programs that have been implemented since 1979. As a result of the research, starting from the first standard pedagogical formation program prepared by the Ministry of National Education in 1979, programs were tried to be developed until 1997; It has been understood that the three-semester pedagogical formation program at the non-thesis master's level, prepared in 1997, has been organized in such a way as to enable the training of qualified branch teachers in terms of features such as courses aimed at gaining field-specific teaching knowledge and skills, practical lesson hours and the place allocated for school practices. However, starting from 2006 until 2021, it has been understood that the pedagogical formation programs have been weakened in terms of the number of courses, the total amount of course hours, the amount of applied course hours, the amount of courses aimed at gaining field-specific knowledge and skills, and the time allocated to teaching practice.

Keywords: Teacher Education, Field Education, Faculty of Arts and Sciences, Teaching Profession, Pedagogical Formation Education

1. GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı eğitim kurumlarındaki her türlü eğitim faaliyetini yürüten kişiler olarak tanımlanabilen öğretmenler (Gülşen ve Gökyer, 2015: 4), okul denen sosyal sistemin en stratejik unsurlarıdır (Bursalıoğlu, 1999: 42). Öğretmenler eğitim sistemindeki tüm diğer girdileri eğitim üretmek için kullanan ve bunları gerekirse sağlayan ve yapan, mesleğinde uzmanlaşmış kimselerdir (Başaran, 1994: 109). Öğretmenin eğitim sistemi içerisinde sahip olduğu hayati önem, onun eğitimini de önemli kılmaktadır. Özellikle

günümüzde her geçen gün bilgilerin daha hızlı değişmesi, bilgi kaynaklarının çeşitlenmesi ve gençlerin ilgi alanlarının farklılaşması öğretmen eğitimini daha da önemli hale getirmektedir.

Cumhuriyet döneminde eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli öğretmen yetiştiren kurumların mezunlarından karşılanmışsa da üniversitelere bağlı çeşitli fakülte mezunlarından da özellikle ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanmasında yararlanılmıştır. Nitekim 14 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 429 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'nda ortaöğretim okullarında görev yapacak öğretmenlerin darülfünun, yüksek ve orta darülmualimin ve darülmualimat ile yüksek ihtisas mektepleri mezunlarından atanacağı belirtilmektedir (Yücel, 1994: 26-27). Daha sonraki süreçte de özellikle ortaöğretimde oluşan öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için üniversite, akademi ve farklı yükseköğretim kurumlarından yararlanılmaya devam edilmiştir. Nitekim İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kuruldukları ilk yıllardan itibaren eğitim ile ilgili dersler vermişlerdir. Özellikle planlı kalkınma döneminin başlarından itibaren bir yandan ortaöğretimdeki okullaşma oranının giderek yükselmesinin yarattığı öğretmen ihtiyacı, bir yandan da üniversite ve eğitim fakültesi sayılarındaki artış ve buna bağlı olarak mezunların istihdamında yaşanan güçlükler üniversiteleri öğretmen yetiştirmeyle daha yakından ilgilenmeye ve öğretmenlik bilgisi programları açmaya sevk etmiştir (Duman, 1988: 210)

Türkiye'de eğitim sistemini düzenleyen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu öğretmenlik mesleğini "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği." (MEB, 1973) şeklinde tanımlamakta ve öğretmenlik mesleğine hazırlığın genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon eğitimi ile sağlanacağı belirtilmektedir. Kanun, öğretmen adaylarında bu konularda aranacak niteliklerin belirlenmesi görevini de MEB'e vermiştir. Dolayısıyla bu tarihten sonra öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarında yasanın öngördüğü şekilde bu üç alan ile ilgili dersler okutulmaya başlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara öğretmenlik formasyonu kazandırmak amacıyla düzenlenen pedagojik formasyon eğitimi sertifika programlarını incelemek ve bu programlarda tarihsel süreç içerisinde meydana gelen değişimi ortaya koymaktır. Araştırma MEB tarafından ülke genelindeki üniversitelerde düzenlenen pedagojik formasyon sertifika programlarına bir standart kazandırmak amacıyla ilk pedagojik formasyon programını hazırladığı 1979 yılı ile 2021 yılı arasındaki dönemi kapsamaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmada bir nitel araştırma veri toplama yöntemi olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 140). Bu araştırmada da MEB ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından araştırma dönemimiz içerisinde hazırlanarak uygulanan pedagojik formasyon programları ile konuyla ilgili olarak yayınlanan yönetmelik, esaslar, yönerge, açıklama vb. yazılı materyaller incelenmiştir. Söz konusu yazılı materyallerin incelenmesiyle elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilerek varılan bulgular oluşturulan kategoriler altında organize edilerek değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Pedagojik Formasyon Eğitiminde İlk Genel Düzenleme (1979)

1950'li yıllardan itibaren ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranının hızlı bir şekilde artması bu okullarda görev yapacak branş öğretmenlerine duyulan ihtiyacı arttırırken bu okullara öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretmen Okulları ihtiyacı karşılamaktan çok uzak kalmıştır Bu durum üniversitelerin öğretmen yetiştirme çalışmalarına hız kazandırmış, öğretmen olmak isteyen farklı fakültelerde öğrenim görmekte olan öğrencilerine yönelik olarak sertifika programları düzenlemişlerdir. Ancak bu yükseköğretim kurumlarının kurumsal görüş ayrılıklarından ve aralarında yeterli eşgüdümün bulunmaması gibi nedenlerle açılan bu sertifika programları arasında önemli farklılıklar olmuştur. MEB'in söz konusu yükseköğretim kurumları arasında uygulama birliği sağlamaya yönelik girişimleri de istenilen sonucu vermemiştir (Oğuzkan, 1983: 611; Sözer, 1992: 260).

1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu ile öğretmen adaylarında aranacak niteliklerin belirlenmesi konusunda MEB'in yetkili kılınmasından sonra Bakanlık üniversitelerde uygulanmakta olan öğretmenlik bilgisi sertifika programlarında bütünlüğü sağlamak için harekete geçmiş; üniversitelerin mevcut uygulamalarını ve konuya ilişkin önerilerini de alarak standart bir pedagojik formasyon programı hazırlayıp, uygulanmak üzere ilgili yükseköğretim kurumlarına göndermiştir (Duman, 1988: 213). MEB Talim ve Terbiye

Kurulu'nun söz konusu pedagojik formasyon programının kabul edildiği 22.10.1979 tarih ve 196 sayılı kararında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 45. maddesinde yer alan öğretmenlerin nitelikleri hakkında yönetmelik çıkarılıncaya kadar öğretmen yetiştiren çeşitli kurumlardan mezun olanlardan öğretmenlik görevi isteyenlerin bu programı tamamlamış olmaları gerektiği hususuna da yer verilmiştir (MEB, 1980a: 5).

Bu pedagojik formasyon programı zorunlu dersler, seçmeli dersler ve en az kesintisiz olarak üç hafta bir ortaöğretim kurumunda uygulama yapmayı gerektiren öğretmenlik uygulamasından oluşmaktadır. Programda öğretmenlik uygulamasının başarıyla tamamlanmasının zorunlu olduğu, bu şartı yerine getirmediği programın tamamlanmış sayılmayacakları ve verilecek belgede öğretmenlik uygulamasının başarıyla tamamlandığına dair ibarenin yer alacağı belirtilmektedir.

Söz konusu pedagojik formasyon programında yer alan dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 1: 1979 Tarihli Pedagojik Formasyon Programı

Sıra No	Dersin Adı	Kredisi
1	Eğitime Giriş	2
2	Eğitim Psikolojisi	3
3	Eğitim Programı ve Yöntemleri	3
4	Ölçme ve Değerlendirme	3
5	Alanın Öğretim Yöntemleri	4
6	Rehberlik	2
7	Seçmeli Ders	2
8	Seçmeli Ders	2
Toplam		21

Tablo 1'de de görüldüğü gibi MEB tarafından hazırlanan bu ilk pedagojik formasyon programında 6'sı zorunlu, 2'si seçmeli olmak üzere 8 ders yer almaktadır. Bu derslerden Eğitime Giriş, Rehberlik ve seçmeli dersler 2'şer; Eğitim Psikolojisi, Eğitim Programı ve Yöntemleri ve Ölçme ve Değerlendirme dersleri 3'er, Alanın Öğretim Yöntemleri dersi ise 4 krediye sahiptir. Programda öğretmen adaylarına kendi branşlarıyla ilgili öğretmenlik becerileri kazandırmaya yönelik tek ders Alanın Eğitim Yöntemleri dersi.

Pedagojik formasyon programında program hazırlandığı sırada farklı üniversitelerde eğitim ile ilgili olarak okutulan derslerden derlenen bir seçmeli ders listesine de yer verilse de bu listede yer almayan derslerin de seçilebileceğine imkan tanınmıştır. Programda yer verilen seçmeli dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 2: 1979 tarihli Pedagojik Formasyon Programında Yer Verilen Seçmeli Dersler

Sıra No	Dersin Adı	Sıra No	Dersin Adı
1	Eğitim Sosyolojisi	10	İstatistik
2	Eğitim Felsefesi	11	Araştırma Teknikleri
3	Program Geliştirme	12	Yetişkinler Eğitimi
4	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	13	Mesleki ve Teknik Eğitim
5	Eğitim Planlaması	14	Eğitim Ekonomisi
6	Türk Eğitim Tarihi	15	Eğitim ve Kalkınma
7	Karşılaştırmalı Eğitim	16	Özel Eğitim
8	Eğitim Teknolojisi	17	Görsel İşitsel Araç ve Yöntemleri
9	Eğitim Araçları	18	Eğitim Örgütümüz

Tablo 2'de yer alan seçmeli ders listesi incelendiğinde bu derslerin tamamının genel bir eğitim kültürü ve anlayışı kazandırmaya yönelik dersler olduğu, öğretmenlerin sınıf içi öğretmenlik becerilerini geliştirmeye yönelik derslerin listede bulunmadığı anlaşılmaktadır.

3.2. Pedagojik Formasyon Eğitiminde 1980 Yılı Düzenlemesi

Milli Eğitim Bakanlığı, 1979 yılında hazırlayarak uygulamaya koyduğu pedagojik formasyon programının bazı üniversitelerin itirazıyla karşılanması üzerine pedagojik formasyon sertifika programı uygulayan üniversiteler ile kendisine bağlı öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının temsilcileriyle 13-14 Mart 1980 tarihlerinde "Pedagojik Formasyon Programının Tartışılması" temalı bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıda alınan kararlar doğrultusunda MEB Talim ve Terbiye Kurulu 05.05.1980 tarihinde aldığı 62 sayılı kararıyla 1981-1982 öğretim yılından itibaren "öğretmenlerin nitelikleri hakkında yönetmelik" çıkarılıncaya kadar uygulanacak olan yeni bir pedagojik formasyon programı kabul ederek ilgili kurumlara göndermiştir (MEB, 1980b: 81; Duman, 1988:214). Daha önceki programda olduğu gibi bu program da zorunlu ve seçmeli derslerin yanı sıra üç haftalık zorunlu öğretmenlik uygulamasından oluşturulmuş; bu çerçevede toplam 21

kredilik ders ile öğretmenlik uygulamasının öğretmen olarak atanabilmenin asgari şartı olduğunun altı çizilmiştir (MEB, 1980b: 81).

Bu yeni düzenlemeye göre pedagojik formasyon programında yer verilen dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 3: 1980 Tarihli Pedagojik Formasyon Programı

Sıra No	Dersin Adı	Kredisi
1	Eğitime Giriş	3
2	Eğitim Psikolojisi	3
3	Eğitim Programı ve Öğretim Yöntemleri	3
4	Ölçme ve Değerlendirme	3
5	Özel Öğretim Yöntemleri	3
6	Rehberlik	2
7	Seçmeli Ders	2
8	Seçmeli Ders	2
TOPLAM		21

Tablo 3'te de görüldüğü gibi yeni pedagojik formasyon programında ders sayıları ve toplam kredi miktarı aynı kalmış; Eğitime Giriş dersinin kredisi ikiden üçe çıkarılırken, önceki programda yer alan Alanın Öğretim Yöntemleri dersinin ismi Özel Öğretim Yöntemleri olarak değiştirilerek kredisi 4'ten 3'e indirilmiştir. Programda doğrudan alanın öğretimiyle ilgili öğretmenlik bilgi ve becerilerini kazandırmaya yönelik tek ders olan Özel Öğretim Yöntemleri dersinin kredisinin bir saat azaltılmasının önceki programa kıyasla bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu programda önceki programda yer alan ikişer kredili iki seçmeli ders korunurken seçmeli ders listesinde yer verilen ders sayısı da on sekizden otuz altıya çıkarılmıştır. Programda yer verilen seçmeli derslerin listesi aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 4: 1980 Pedagojik Formasyon Programında Yer Verilen Seçmeli Dersler

Sıra No	Dersin Adı	Sıra No	Dersin Adı
1	Psikolojiye Giriş	19	Türk Eğitim Tarihi
2	Eğitimin Psikolojik Temelleri	20	Türk Milli Eğitim tarihi
3	Eğitimin Sosyal Temelleri	21	Eğitim Tarihi
4	Eğitim Felsefesi	22	Türk Milli Eğitim Örgütü
5	Çocuk Gelişimi	23	Eğitim Yönetimi ve İdarecilik
6	Eğitim Felsefesi ve Sistemler	24	Eğitim Yöneticiliği
7	Gelişim Psikolojisi	25	Eğitim Teknolojisi
8	Öğrenme Psikolojisi	26	Öğretim Araçları
9	Eğitim Sosyolojisi	27	Görsel İşitsel Araç ve Yöntemleri
10	Program Geliştirme	28	Eğitim Teknolojisi Uygulaması
11	Program Geliştirme ve Öğretim	29	Karşılaştırmalı Eğitim
12	Didaktik	30	Mukayeseli Eğitim Bilimi
13	Karakter Formasyonu	31	Özel Eğitime Giriş
14	Eğitim ve Kalkınma	32	Özel Eğitim Yetişkin Eğitimi
15	Öğretim İlke ve Yöntemleri	33	Mesleki ve Teknik Öğretim İlkeleri
16	Ruh Sağlığı	34	Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları
17	Eğitimde İstatistiksel Yöntemler	35	Yüksek Öğretim
18	Türk Maarif Tarihi ve Problemleri	36	Eğitim sistemleri

1980 pedagojik formasyon programında yukarıda belirtilen seçmeli derslerin yeni pedagojik formasyon programı hazırlandığı sırada öğretmenlik sertifikası veren üniversitelerde okutulmakta olan derslerden derlendiği ve seçmeli dersler kapsamında bu listede yer almayan derslerin de alınabileceği belirtilmektedir (MEB, 1980b: 81). Seçmeli ders listesinde yer alan derslerin öğretmen adaylarının alanlarıyla ilgili öğretmenlik bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik derslerden ziyade eğitim bilimlerinin farklı alanları ile ilgili genel kültür ve anlayış kazandırmaya yönelik dersler olduğu dikkati çekmektedir.

3.3. Öğretmen Yetiştirme Misyonunun Üniversitelere Devri ve Pedagojik Formasyon Eğitiminde 1982 Yılı Düzenlemesi

Öğretmen yetiştirme konusu Osmanlı'dan devralındığı gibi Cumhuriyet döneminin başından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetki ve sorumluluğunda olan bir konu olarak görülmüştür; 1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da bu durum bütüncül bir yaklaşımla ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. 12 Eylül askeri darbesinin ardından 1981 yılında düzenlenen X. Milli Eğitim Şurasında Türk Milli Eğitim Sisteminin yeniden düzenlenmesi ve bu çerçevede eğitim sisteminin yapısı, programlar, öğrenci akışını düzenleyen kurallar masaya yatırılırken (MEB,1981), 8-11 Haziran 1982 tarihleri arasında toplanan XI. Milli

Eğitim Şurası “Milli Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları, Durum ve Sorunları” ana gündemiyle toplanmıştır (MEB, 1991). Bu şurada öğretmen yetiştirmede var olan sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik geniş alan çalışması ve çağdaş literatür ışığında öğretmen yetiştirme ile ilgili öneriler geliştirilmiş ve bir model ortaya konulmuştur (Küçükahmet, 1988: 153). Bu şurada alınan kararlar ışığında daha önce 1981 yılında çıkarılmış olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince 20 Temmuz 1982 tarihinde ülke genelinde öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim kurumlarını üniversitelere devrederek öğretmen yetiştirme sistemini yeni bir yapıya kavuşturan 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır (Resmi Gazete, 1982; Duman, 1988:216; Küçükahmet, 1988: 155; Sözer, 1989: 43). Bu süreçte öğretmen yetiştiren kurumların statülerinin yanı sıra isim, öğretim süreleri ile bölüm ve program yapıları da değişime uğramıştır (YÖK, 2007: 37).

Eğitim fakülteleri kurulduktan sonraki ilk yılda eğitim öğretim faaliyetlerini MEB’den devraldıkları eski programlarla sürdürmüşlerdir. YÖK, bu süreçte bir yandan da MEB ve ilgili üniversitelerden alan uzmanların katılımıyla öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları için program hazırlama çalışmalarını sürdürmüştür. Bu çalışmalar sonucu hazırlanan programlar YÖK’ün 23 Ağustos 1983 tarihli toplantısında kabul edilerek 1983-1984 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. YÖK, programları oluştururken alan ve genel kültür derslerinin yanı sıra MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun daha önce 1981 yılında kabul etmiş olduğu 21 saatlik öğretmenlik meslek bilgisi derslerini de programa dâhil etmiştir. YÖK, ayrıca öğretmenlik meslek bilgisi derslerini vermek üzere eğitim fakültelerinden eğitim bilimleri bölümü kurmalarını da istemiştir. Bu bölümler aynı zamanda Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden öğretmen olmak isteyenlere pedagojik formasyon eğitimini de vereceklerdir (Duman, 1988: 233).

YÖK eğitim fakültelerinin programlarını düzenlerken pedagojik formasyon programını da ele almış ve XI. Milli Eğitim Şurası kararlarına uygun olarak aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde düzenlemiştir.

Tablo 5. 1982 Tarihli Pedagojik Formasyon Programı

Dersin Adı	Ders Saati	Yarıyılı
Eğitime Giriş	3	I
Eğitim Sosyolojisi	3	II
Eğitim Psikolojisi	3	III
Eğitim İlke ve Yöntemleri	3	IV
Ölçme ve Değerlendirme	3	V
Eğitim Teknolojisi	3	VI
Rehberlik	3	VII
Özel Öğretim Yöntemleri	3	VII
Eğitim Yönetimi	3	VIII
Özel Öğretim Uygulamaları	30 gün	VIII
TOPLAM	27 saat + Uygulama	

Tablo 5’te yer alan dersler MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 1980 yılında kabul ettiği programla kıyaslandığında ders sayısının 8’den 10’a çıkarılarak tamamının zorunlu ders haline getirildiği, toplam ders saati miktarının ise 21’den 27’ye çıkarıldığı görülmektedir. Yeni programda öğretmenlik uygulamasına Özel Öğretim Uygulamaları adı altında yer verilmiş ve 21 günden 30 güne çıkarılmıştır. Bu programda önceki programda yer alan Eğitime Giriş, Eğitim Psikolojisi, Ölçme ve Değerlendirme, Rehberlik ve Özel Öğretim Yöntemleri dersleri yerini korurken, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Teknolojisi ve Eğitim Yönetimi dersleri eklenmiş; Eğitim Programları ve Öğretim dersine ise Eğitim İlke ve Yöntemleri şeklinde yer verilmiştir. Programda okul uygulamasının artırılması olumlu bir adım olmakla birlikte Özel Öğretim Yöntemleri dışında alan öğretimine ilişkin derslerin bulunmaması, derslerin genel nitelikli ve öğretmen adaylarına eğitimbilimin farklı alanlarıyla ilgili genel kültür ve anlayış kazandırmaya yönelik olması programın eksikliği olarak değerlendirilebilir.

Bu program yaklaşık üç yıl uygulandıktan sonra 1985 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın pedagojik formasyon programının yeniden düzenlenmesi yönünde talepte bulunması üzerine, YÖK eğitim fakültesi dekanlarıyla birlikte pedagojik formasyonu yeniden düzenleyerek 1986-1987 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere üniversitelere göndermiştir. Bu yeni düzenlemeyle toplam kredi miktarı 27’den 19’a, toplam ders sayısı ise 9’dan birisi seçmeli olmak üzere 7’ye indirilmiş, dersler üçüncü ve sekizinci yarıyıllar arasına dağıtılmıştır (Duman, 1988: 236; YÖK, 2007a: 42). Bu programda yer verilen dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 6: 1986 Yılı Pedagojik Formasyon Programı

Dersin Adı	Ders Saati
Eğitim Bilimine Giriş	3
Eğitim Sosyolojisi	2
Eğitim Psikolojisi	3
Genel Öğretim Metotları	3
Ölçme ve Değerlendirme	3
Özel Öğretim Metotları	3
Seçmeli Ders	2
Özel Öğretim Uygulamaları	21 gün
TOPLAM	19

Tablo 6 incelendiğinde ders sayısının 9'dan 7'ye, toplam kredi miktarının ise 27'den 19'a indirildiği görülmektedir. 2 kredilik bir seçmeli ders ile 16 dersin yer aldığı bir seçmeli ders listesine de yer verilmiştir. Yeni programda Eğitim Teknolojisi ve Rehberlik derslerine yer verilmemiş, Eğitim Sosyolojisi dersinin haftalık ders saati 3'ten 2'ye indirilmiş, ayrıca önceki programda yer alan Eğitim İlke ve Yöntemleri dersine ise Genel Öğretim Metotları ismiyle yer verilmiştir. Özel Öğretim Uygulamalarının süresi de bir hafta kısaltılarak 21 güne indirilmiştir. Dolayısıyla bu düzenlemede pedagojik formasyon eğitiminin kapsamı daraltılmış, uygulama boyutu da zayıflatılmıştır. Önceki programlarda olduğu gibi özel alan bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik ders olarak sadece haftada 3 saatlik Özel Öğretim Yöntemleri dersine yer verilmiştir. Programda yer verilen seçmeli dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 7: 1986 Pedagojik Formasyon Programında Seçmeli Dersler

Sıra No	Dersin Adı	Sıra No	Dersin Adı
1	Eğitim Felsefesi	9	Araştırma Teknikleri
2	Program Geliştirme	10	Yetişkinler Eğitimi
3	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	11	Mesleki ve Teknik Eğitim
4	Eğitim Planlaması	12	Eğitim Ekonomisi
5	Türk Eğitim Tarihi	13	Eğitim ve Kalkınma
6	Eğitim Teknolojisi	14	Özel Eğitim
7	Eğitim Araçları	15	Görsel-İşitsel Araç ve Yöntemleri
8	İstatistik	16	Eğitim teşkilatımız

Tablo 7'de yer verilen dersler incelendiğinde ağırlıklı olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik becerilerini geliştirmekten ziyade bilgi ve kültür kazandırmaya yönelik dersler olduğu görülmektedir.

Bu programın özellikle Rehberlik derslerine yer verilmediği için ciddi eleştirilere uğraması sonucunda Rehberlik dersi seçmeli dersler listesine dâhil edilmiştir (Duman, 1988: 238; Küçükahmet, 1988: 156; Sözer, 1989: 43).

3.4. Öğretmen Yetiştirmede 1997 Düzenlemesi ve Pedagojik Formasyon Eğitimi

MEB ile YÖK'ün işbirliği ve Dünya Bankası'ndan sağlanan finansman desteği ile 1 Aralık 1994 tarihinde başlatılan Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP) kapsamında öğretmen yetiştirme sisteminde çok kapsamlı ve radikal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. İlk ve ortaöğretimde görev yapacak öğretmenlerin niteliğini artırmayı amaçlayan bu proje kapsamında gerçekleştirilen düzenlemelerle 1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan sekiz yıllık zorunlu temel eğitimde ihtiyaç duyulan sınıf ve branş öğretmenlerinin yetiştirilmesinin yanı sıra ortaöğretim alan öğretmenliği eğitimini lisansüstü düzeye çıkarmak suretiyle branş öğretmenlerinin niteliklerinin artırılması amaçlanmıştır (YÖK, 1998: 3).

Projenin "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi" bileşeni çerçevesinde gerçekleştirilen bu düzenlemelerle ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve Matematik vb. dersleri okutacak öğretmenleri yetiştirmek üzere eğitim fakültelerinde yeni programlar açılmış, bazı branşlarda yan dal uygulaması başlatılmış ve tüm bu programlarda okutulan dersler ile ders içerikleri yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeyle okulöncesine, ilköğretime ve hem ilköğretim hem de ortaöğretime öğretmen yetiştiren programlar (Yabancı Diller, Beden Eğitimi, Müzik, Resim vb.) önceden olduğu gibi lisans düzeyinde eğitim vermeye devam ederken ortaöğretime branş öğretmeni yetiştirme lisansüstü eğitim düzeyine çıkarılmıştır. Lisansüstü düzeyde branş öğretmeni yetiştirmede yeni başlayacak öğrencilere ve alan fakültesi mezunlarına yönelik olmak üzere iki farklı seçenek uygulamaya sokulmuştur. Eğitim fakülteleri ile alan eğitimi veren fakültelerin işbirliğinde gerçekleştirilen ilk seçenekte eğitim fakültelerine yerleştirilen öğrenciler öğrenimlerinin ilk yedi yarıyılı ilgili alan fakültesinde, son üç yarıyılı ise kendi fakülte ve ilgili enstitülerde tamamlayarak 5 yıllık (3.5+1.5) eğitim sonunda tezsiz yüksek lisans mezunu olurlar. İkinci seçenek ise YÖK tarafından belirlenen eğitim

fakültesi dışındaki fakültelerin mezunlarına ortaöğretim alan öğretmenliği formasyonu kazandırmaya yönelik olup, 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans düzeyindeki eğitim programıdır. Bu uygulamalardan eğitim fakültesi bünyesinde yürütülecek lisans ve tezsiz yüksek lisans düzeyindeki programlara kayıtlar önceden olduğu gibi ÖSYM tarafından gerçekleştirilen merkezi yerleştirme sınavlarıyla gerçekleştirilirken, alan fakülteleri mezunlarına yönelik olarak düzenlenen tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlar ise Lisansüstü Eğitim Sınavı (LES) puanları ile lisans mezuniyet not ortalamalarına göre yapılmıştır (YÖK, 2007a: 58). YÖK, 2001 yılında tezli ve tezsiz yüksek lisans programları arasında bir fark olmadığına, bu nedenle tezsiz yüksek lisans diplomalarında “tezsiz” ibaresinin yer almamasına ve bu programlardan mezun olanların doktora programlarına kayıt olabilmelerine karar vermiştir (Kavcar, 2002: 9).

Bu düzenlemeyle 1998-1999 öğretim yılından itibaren eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanlara yönelik olarak ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programları başlatıldığından oluşabilecek yeni ihtiyaçlara göre YÖK’ün düzenleme yapmak hakkı saklı kalmak kaydıyla yürürlükte olan pedagojik formasyon sertifika programları da kademeli bir şekilde yürürlükten kaldırılmıştır. Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programında okutulacak dersler ile haftalık ders saati miktarları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 8: 1997 Düzenlemesine Göre Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı

DERSLER	T-U-K
I. Dönem	
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3-0-3
Gelişim ve Öğrenme	3-0-3
Öğretimde Planlama ve Değerlendirme	3-2-4
Özel Öğretim Yöntemleri I	2-2-3
Okul Deneyimi I	1-4-3
Dönem Toplamı	12-8-16
II. Dönem	
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	2-2-3
Sınıf Yönetimi	2-2-3
Özel Öğretim Yöntemleri II	2-2-3
Okul Deneyimi II	1-4-3
Seçmeli I	3-0-3
Dönem Toplamı	10-10-15
III. Dönem	
Konu Alanı Ders Kitabı	2-2-3
Rehberlik	3-0-3
Öğretmenlik Uygulaması	2-6-5
Seçmeli II	3-0-3
Dönem Toplamı	10-8-14
Genel Toplam	32-26-45

Tablo 8’de yer alan dersler incelendiğinde eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanlara ortaöğretim alan öğretmenliği formasyonu kazandırmaya yönelik üç yarıyılık bu tezsiz yüksek lisans programında ikisi seçmeli olmak üzere 14 dersin yer aldığı, bu derslerin toplam ders saati miktarlarının ise 58 saat olduğu anlaşılmaktadır. Toplam ders saati miktarının yaklaşık yarısının (26 saat) uygulamaya ayrılması öğretmen eğitiminde uygulamaya verilen önemi ortaya koyması bakımından kayda değerdir. Programda daha önceki programlarda 3-4 hafta arasında değişen sürelerde yer verilen okul uygulamasının yerine ilk iki yarıyıldan Okul Deneyimi I ve Okul Deneyimi II, üçüncü yarıyıldan ise Öğretmenlik Uygulaması isimli üç uygulama dersine yer verilmiştir. Böylece öğretmen adaylarının üç yarıyıl okullarda gözlem ve uygulama yapmalarına imkân sağlanmıştır. Bu programda bir önceki programda yer alan Eğitim Sosyolojisi ve Genel Öğretim Metotları derslerine yer verilmemiş; Eğitim Bilimine Giriş dersinin yerine Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eğitim Psikolojisi dersi yerine Gelişim ve Öğrenme, Ölçme ve Değerlendirme dersi yerine ise Öğretimde Planlama ve Değerlendirme derslerine yer verilmiştir. Önceki programda üç saatlik Özel Öğretim Yöntemleri dersine yeni programda Özel Öğretim Yöntemleri I ve Özel Öğretim Yöntemleri II isimli 2’şer saati uygulama olmak üzere 4’er saatlik iki ders halinde yer verilmiştir. Bu programda alan eğitiminde önemli yere sahip olduğu düşünülen Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme ve Konu Alanı Ders Kitabı derslerine de yer verilmiştir. Yine bu programda daha önceki dönemlerde zaman zaman pedagojik formasyon programlarında yer verilen Sınıf Yönetimi ve Rehberlik derslerine de yer verilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde programın çok önemli ölçüde öğretmen adaylarına alana özgü öğretmenlik bilgi ve becerilerini kazandırmaya yönelik derslerden oluşturulduğu, derslere uygulama saatleri verilmek

suretiyle ve okul gözlem ve uygulamasına yönelik derslerin üç yarıyla yayılmasıyla bilgi-beceri dengesinin gözetilmesi gibi özellikleri bakımından ileri ve başarılı bir program olduğu söylenebilir.

3.5. Pedagojik Formasyon Eğitiminde 2008 Yılı Düzenlemesi

YÖK 2007 yılında gerek 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme programlarının aksayan ve eleştirilere yol açan yönlerini iyileştirmek, gerekse ilk ve ortaöğretimde 2003-2004 öğretim yılından itibaren gerçekleştirilen yapılandırmacı anlayışı esas alan düzenlemelere uyum sağlamak adına öğretmen yetiştirme programlarında bir dizi değişiklikler gerçekleştirmiştir (YÖK, 2007b: 7). Bu çerçevede YÖK, 11 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda ortaöğretim alan öğretmenliği programlarının son üç yarıyılında verilen öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin tüm yarıyıllara dağıtılmak suretiyle öğretim süresinin 5 yıla düşürülmesini ve programda yer alan tüm derslerin eğitim fakülteleri tarafından verilmesini kararlaştırmıştır (YÖK, 2007a: 67). Bu karardan yaklaşık bir yıl sonra benzer bir uygulama lisans öğrenimlerini eğitim fakültesi dışında tamamlamış olanlara yönelik düzenlenen ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programlarında da gerçekleştirilmiş; bu programlarda okutulan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin içerikleri aynı kalmak şartıyla üç yarıyıl yerine iki yarıyıl verilmesi kararlaştırılmıştır (Sarı, 2010: 5). 2008-2009 öğretim yılından itibaren uygulanan bu programda toplam 16 derse yer verilmiş olup, bu derslere 18'i uygulama, 37'si teorik olmak üzere 55 ders saati ayrılmıştır.

Aşağıda 2008 yılında gerçekleştirilen değişiklik sonrasında ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programlarında okutulan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo: 9 2008 Yılı Düzenlemesine Göre Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Programı ile Tezsiz Yüksek Lisans Programında Okutulan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri

DERSLER	T-U-K
Eğitim Bilimine Giriş	3-0-3
Gelişim Psikolojisi	3-0-3
Program Geliştirme ve Öğretim	3-0-3
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2-0-2
Özel Öğretim Yöntemleri I	2-2-3
Bilim Tarihi	2-0-2
Okul Deneyimi	1-4-3
Ölçme ve Değerlendirme	3-0-3
Seçmeli Ders	2-0-2
Sınıf Yönetimi	2-0-2
Rehberlik	3-0-3
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2-2-3
Öğretmenlik Uygulaması	2-6-5
Özel Öğretim Yöntemleri II	2-2-3
Öğrenme, Öğretme Kuram ve Yaklaşımları	3-0-3
Alan Eğitiminde Araştırma Projesi	2-2-3
TOPLAM	37-18-46

Tablo 9'da yer alan dersler incelendiğinde genel olarak bir önceki programa göre ders sayısı artmakla birlikte derslere ayrılan ders saati miktarının azalarak 58'den 55'e; uygulamalı ders saati miktarının ise 26'dan 18'e düşürüldüğü anlaşılmaktadır. Bu programda daha önceki programda yer alan Özel Öğretim Yöntemleri I ve Özel Öğretim Yöntemleri II, Okul Deneyimi, Öğretmenlik Uygulaması, Sınıf Yönetimi ve Rehberlik dersleri olduğu gibi korunurken Konu Alanı Ders Kitabı, Seçmeli II ve Okul Deneyimi II derslerine yer verilmemiştir. Bu programa daha önceki programlarda yer almayan Bilim Tarihi (veya yerine başka bir genel kültür dersi), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Program Geliştirme ve Öğretim, Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşımları ve Alan Eğitiminde Araştırma Projesi isimli dersler eklenmiştir. Önceki programda yer alan Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin ismi yeni programda Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı olarak değiştirilmiş ayrıca Öğretmenlik Mesleğine Giriş dersinin yerine Eğitime Giriş, Gelişim ve Öğrenme dersinin yerine Gelişim Psikolojisi, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme dersinin yerine ise Ölçme ve Değerlendirme derslerine yer verilmiştir. Bu düzenleme ile genel olarak öğretmen adaylarına alanın eğitimine özgü bilgi ve beceriler kazandırmaya yönelik derslerin ve uygulama saatlerini bir ölçüde azaltılarak eğitime ilişkin genel bilgi ve anlayış kazandırmaya yönelik kuramsal derslerin ağırlığının artırılmasını 1997 düzenlemesine kıyasla bir geriye gidış olarak değerlendirmek mümkündür.

3.6. Pedagojik Formasyon Eğitiminde 2009 Yılı Düzenlemesi

YÖK 2009 yılında aldığı bir kararla ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı kapsamında okutulan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin Atatürk, Uludağ, İstanbul ve Marmara Üniversitelerine bağlı

fen-edebiyat ve ilahiyat fakültelerinde isteyen öğrencilerin lisans öğrenimleri süresince alabilmelerinin önünü açması diğer üniversitelerin de bu kararı uygulamaya başlamalarıyla sonuçlanmıştır (Saylan, 2013: 12; Yıldırım ve Vural, 2014: 80). Bunun üzerine YÖK, 2010 yılında 2010-2011 öğretim yılından itibaren ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının uygulamadan kaldırılmasına; bu programda okutulan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin kredilerinin düşürülmesiyle oluşturulan pedagojik formasyon programını bünyesinde eğitim fakültesi veya eğitim bilimleri bölümü bulunan ve yeterli öğretim üyesine sahip üniversitelerde beşinci yarıyıldan başlayarak dört yarıyıldan verilmesine, ayrıca lisans programlarından mezun olanlara yönelik iki yarıyıldan oluşan pedagojik formasyon programlarının açılmasına karar vermiştir. Bu karar üzerine 2010-2011 öğretim yılından itibaren mezun durumda olanlara yönelik pedagojik formasyon sertifika programları açılmaya başlanmıştır (Saylan, 2013: 12; Yıldırım ve Vural, 2014: 80).

11.11.2009 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında kararlaştırılan ve 21.01.2010 tarihli Yükseköğretim Genel Kurulu toplantısında karara bağlanan pedagojik formasyon programı aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 10: 2009 Yılı Pedagojik Formasyon Programı

DERSLER	T-U-K
Eğitim Bilimine Giriş	2-0-2
Gelişim Psikolojisi	2-0-2
Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşımları	2-0-2
Program Geliştirme ve Öğretim	2-0-2
Sınıf Yönetimi	2-0-2
Rehberlik	2-0-2
Ölçme ve Değerlendirme	2-0-2
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2-2-3
Özel Öğretim Yöntemleri	3-2-4
Öğretmenlik Uygulaması	2-6-5
TOPLAM	21-10-26

Tablo 10'da da görüldüğü gibi 2009 pedagojik formasyon programında on derse yer almakta olup, bu derslere 10'u uygulamalı olmak üzere toplam 31 ders saati ayrılmıştır. Bu durum bir önceki programa oranla ders sayısında yaklaşık % 38'lik, toplam ders saati miktarında ise % 44'lük bir azalmaya işaret etmektedir. Bu programda önceki programda yer alan Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Bilim Tarihi, Seçmeli Ders, Özel Öğretim Yöntemleri II ve Alan Eğitiminde Araştırma Projesi derslerine yer verilmezken programda yer verilen derslerin önemli bir kısmının da haftalık ders saati azaltılmıştır.

YÖK, bu kararından yaklaşık iki yıl sonra 5 Nisan 2012 tarihinde bu defa atama bekleyen öğretmen sayısındaki aşırı artışı gerekçe göstererek pedagojik formasyon uygulamasının kaldırılmasına karar vermiştir. Bu kararla aynı gerekçeyle eğitim fakültelerinin okulöncesi, özel eğitim ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi ihtiyaç duyulan alanları hariç olmak üzere ikinci öğretim programları ile Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin okulöncesi eğitimi, İngilizce ve uzaktan eğitim gibi programları da kapatılmıştır (Saylan, 2013: 13). Ancak mezun sayılarındaki artış gerekçesiyle eğitim fakülteleri ile ilgili bu tedbirler alınırken fen-edebiyat fakültelerinin normal ve ikinci öğretim programları ile kontenjanları artmaya devam etmiştir (Turan, 2020: 68-70). Özoğlu'na (2010) göre 2001-2009 yılları arasında eğitim fakültelerinin kontenjanları % 16,5 artmışken, fen-edebiyat fakültelerinin kontenjanı % 72 artmıştır (Akt: Sağdıç, 2020:360). Bu süreçte 2012 yılına kadar fen-edebiyat fakültesi yöneticileri ve öğretim elemanları çeşitli resmi platformlarda mezunlarına pedagojik formasyon hakkı verilmesini savunurken (FEFKON III, 2008; FEFKON V,2010), 2013 ve 2014 yıllarında eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği bölümlerinin kapatılarak bu hakkın fen edebiyat fakültesi mezunlarına verilmesini talep etmeye başlamışlardır (FEFKON VIII, 2013; FEFKON IX, 2014). Böylece bilim insanı yetiştirme misyon ve iddiasında bu fakülteler asli görevlerinden sapmışlardır (Saylan, 2013: 13).

Pedagojik formasyon uygulamasının kaldırılması kararının yoğun bir tepkiyle karşılanması üzerine YÖK 18 Nisan 2013 tarihinde bu kararından geri adım atarak pedagojik formasyon sertifika programlarının sürdürülmesine ve ortaöğretim alan öğretmenlerinin fen edebiyat fakültesi mezunlarından atanmasına karar vermiştir (Yıldırım ve Vural, 2014: 80). YÖK daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ulusla Öğretmen Strateji Belgesi çalışmasına paralel olduğunu öne sürerek 2013-2014 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına öğrenci kabul edilmemesine karar vermiş ve bu kararını uygulamıştır. Ancak gecikmeli bir şekilde 2017 yılında tamamlanarak yayınlanan Öğretmen Strateji Belgesinde eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına öğrenci alınmaması ile ilgili bir hedefin yer almadığı anlaşılmaktadır. Belgede konuyla ilgili şu genel ifade yer almaktadır: "Öğretmenlik mesleğine kabul için ana kaynak eğitim fakültesi mezunları olmakla birlikte ihtiyaç duyulduğunda başka

fakülte mezunları da, göreve başlamadan önce ilgili alanın eğitimine yönelik programları tamamlamak şartıyla, gerektiğinde öğretmen olarak istihdam edilebilmelidir.”(MEB, 2017: 14). YÖK ayrıca öğretmenliğe kaynaklık eden lisans programı mezunlarından ALES puanı ve not ortalaması 2.5’un üzerinde olanların formasyon eğitimi alabileceklerini ilan ederek bu adaylar için eğitim bilimleri bölümü olan fakülterlere toplam 60 bin kişilik kontenjan vermiştir. YÖK, 21 Ocak 2014 tarihinde üniversitelere gönderdiği bir yazı ile formasyon eğitiminin yoğunlaştırılmasını ve 2014 yılı Ağustos ayında gerçekleştirilecek öğretmen atamalarına yetiyecek şekilde hızlandırılmasını istemiştir (Saylan, 2013: 13). Sonuçta 14 haftalık pedagojik formasyon kursunu tamamlamış olmak ortaöğretim okullarına branş öğretmeni olabilmek için yeterli görülmüş, hatta neredeyse tek kaynak haline gelmiştir.

Bu kararların alınmasından bir yıl sonra YÖK eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarına öğrenci yerleştirilmemesine dair kararını bir nebze de olsa esneterek öğretmen yetiştirmede rekabeti ve niteliği artırma adına Atatürk, Dicle, Dokuz Eylül, Gazi, Marmara, Necmettin Erbakan ve Yüzüncü Yıl üniversitelerine bağlı eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına her yıl 20’şer öğrenci alınmasına ve bu programların öğrenim sürelerinin 5 yıldan 4 yıla indirilmesine karar vermiştir (Turan, 2019: 485). YÖK’ün bu kararı günümüzde de aynı şekilde uygulanmaktadır.

YÖK 26.3.2014 tarihinde üniversitelere pedagojik formasyon sertifika programının kapsamını olabildiğince genişleten bir yazı göndermiştir. Bu yazıda öğretmenliğe kaynaklık eden yükseköğretim programlarından mezun olanlar için açılan pedagojik formasyon kurslarının bu programlarda halihazırda öğrenim görmekte olan öğrenciler için de açılması, bünyesinde eğitim veya eğitim bilimleri fakültesi bulunmayan üniversitelerin de program açma yetkisi bulunan bir üniversiteyle işbirliği yapmak suretiyle bu programları açabileceği, bu programların imkanlar ölçüsünde birinci öğretim, ikinci öğretim, hafta sonu, yaz okulu, uzaktan ve açıköğretim gibi farklı yol ve yöntemlerle açılabilmesi ve ayrıca uygulama gerektirmeyen teorik derslerin öğrenci tercihleri doğrultusunda Açıköğretim Fakültesinden kredi tamamlama şeklinde tamamlanabileceğine gibi hususlara yer verilmiştir (URL-1).

YÖK 17.4.2014 tarihinde pedagojik formasyon ile ilgili olarak yayınladığı duyuru metninde ise formasyon eğitimini bir kişisel gelişim programı olarak değerlendirmekte ve bu eğitimi mezunların yanı sıra birinci sınıftan itibaren her sınıf düzeyindeki öğrencilerin; ayrıca açıköğretim fakültelerinin Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı gibi lisans programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin de alabileceğini belirtmektedir (URL-2). YÖK 25.9.2014 tarihli toplantısında MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 20 Şubat 2014 tarih ve 9 sayılı kararıyla öğretmenlik hakkı verilen programlardan mezun olan ve belirlenen şartları taşıyan adaylar için yükseköğretim kurumlarında açılacak pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına ilişkin usul ve esasları kabul etmiş ve yayınlamıştır (URL-3). YÖK’ün kabul ettiği esaslara göre Pedagojik Formasyon Sertifika Programında yer alan dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo:11: YÖK’ün 25.9.2014 Tarihinde Kabul Ettiği Esaslara Göre Pedagojik Formasyon Sertifika Programında Yer Alan Dersler

DERSLER	T-U-K
Eğitim Bilimine Giriş	2-0-2
Öğretim İlke ve Yöntemleri	2-0-2
Eğitimde Ölme ve Değerlendirme	2-0-2
Eğitim Psikolojisi	2-0-2
Sınıf Yönetimi	2-0-2
Seçmeli Ders I	2-0-2
Seçmeli Ders II	2-0-2
DÖNEM TOPLAMI	14-0-14
UYGULAMALI DERSLER	
Özel Öğretim Yöntemleri	2-2-3
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2-2-3
Öğretmenlik Uygulaması	2-6-5
Dönem Toplamı	6-10-11
GENEL TOPLAM	20-10-25

Programda yer verilen dersler incelendiğinde ders sayısının bir önceki programla aynı olduğu ancak toplam ders saati miktarının toplamda 1 saat azaltıldığı anlaşılmaktadır. Bu programda Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları, Program Geliştirme ve Öğretim ve Rehberlik derslerine yer verilmezken Öğretim İlke ve Yöntemleri ile iki seçmeli ders eklenmiştir. Bir önceki programda yer alan Gelişim Psikolojisi dersine bu programda Eğitim Psikolojisi, Ölçme ve Değerlendirme dersine ise Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ismiyle yer verilmiştir. Bu programda Özel Öğretim Yöntemleri dersinin ders saatinin azaltılmasının öğretmen adaylarına alana özgü öğretmenlik becerilerinin kazandırılmasını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Söz konusu esaslarda yer verilen seçmeli dersler ise aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 12: Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı Seçmeli Dersleri

Seçmeli Ders I Grubu		Seçmeli Ders II Grubu	
Eğitimde Eylem (Aksiyon) Araştırması	2-0-2	Rehberlik	2-0-2
Eğitimde Program Geliştirme	2-0-2	Eğitimde Teknoloji Kullanımı	2-0-2
Eğitim Tarihi	2-0-2	Eğitim Felsefesi	2-0-2
Eğitim Sosyolojisi	2-0-2	Türk Eğitim Tarihi	2-0-2
Gelişim Psikolojisi	2-0-2	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2-0-2
Öğretmenlik Meslek Etiği	2-0-2	Karakter ve Değerler Eğitimi	2-0-2
Yaşam Boyu Öğrenme	2-0-2	Özel Eğitim	2-0-2
Bireyselleştirilmiş Öğretim	2-0-2	Bilgisayar Destekli Öğretim	2-0-2

Seçmeli ders listesinde yer alan derslerin de alan özgülü bilgi ve beceriler kazandırıcı nitelikte dersler olmadığı, genel kültür ve anlayış kazandırmaya yönelik kuramsal dersler olduğu anlaşılmaktadır.

3.7. Pedagojik Formasyon Eğitiminde 2021 Yılı Düzenlemesi

10 Temmuz 2018 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı görevine atanan Ziya Selçuk her fırsatta eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanların öğretmen olarak atanabilmesi için tamamlamaları gereken pedagojik formasyon sertifika programının kaldırılacağını, bunun yerine öğretmen olarak atanarlardan pedagojik formasyona sahip olmayanlara MEB tarafından çeşitli üniversiteler ile işbirliği halinde tezsiz yüksek lisans yoluyla bu formasyonun kazandırılacağını ilan etmiştir. Bu düşünce MEB tarafından yayınlanan 2023 Vizyon Belgesine de “*sertifikaya dayalı pedagojik formasyon uygulaması kaldırılacak ve yerine yurt dışında kolay erişilebilir lisansüstü düzeyde Öğretmenlik Mesleği Uzmanlık Programı*” açılacaktır. Bu programın mesleki gelişim çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı’nda öğretmenlik hakkı kazanan adaylara uygulanmaya başlayacaktır.” (MEB, 2018: 42) şeklinde yansımıştır. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanının bu yaklaşımı karşısında yeni düzenleme beklendiğinden bazı istisnalar dışında genel olarak üniversiteler pedagojik formasyon sertifika programı açmamışlardır. MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 29.6.2020 tarih ve 12 sayılı kararıyla Öğretmenlik Alanları Atama ve Ders Okutma Esasları ile Eki Çizelgede değişiklik yapılarak pedagojik formasyonun tanımı sadece “öğretmenlik meslek bilgisi tezsiz yüksek lisans programı” olarak sınırlandırılmışsa da (MEB, 2020: 964) bu düşüncenin uygulamaya geçirilmesini sağlayacak diğer düzenlemeler gerçekleştirilememiştir. Ancak Ziya Selçuk’un 6 Ağustos 2021 tarihinde görevden ayrılmasından sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulu 27.8.2021 tarih ve 28 sayılı kararıyla Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Alanları ile Ekli Çizelgede “pedagojik formasyonun tanımını yeniden pedagojik formasyon sertifika programı düzenlenmesine imkan verecek şekilde “öğretmenlik meslek bilgisi tezsiz yüksek lisans programı ya da pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı” şeklinde değiştirmiştir (MEB, 2021: 1033). Talim ve Terbiye Kurulu’nun bu girişiminin ardından YÖK 27.09.2021 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına ilişkin çerçeve usul ve esasları belirleyerek yayınlamıştır (URL-4). Bu gelişmelerden sonra yaklaşık üç yıl önemli ölçüde kesintiye uğramış olan pedagojik formasyon sertifika programlarının açılması yoğunluk kazanmıştır.

YÖK tarafından 27.9.2021 tarihinde kararlaştırılan pedagojik formasyon eğitimine ilişkin esaslarda sertifika programında okutulacak dersler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 13: 27.9.2021 Tarihli Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Esaslara Göre Sertifika Programında Okutulacak Dersler

DERSLER	T-U-K- AKTS
Eğitime Giriş	3-0-3-6
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3-0-3-6
Sınıf Yönetimi	2-0-2-4
Özel Öğretim Yöntemleri	3-0-3-6
Öğretmenlik Uygulaması I	1-6-4-8
DÖNEM TOPLAMI	12-6-15-30
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	3-0-3-6
Eğitim Psikolojisi	3-0-3-6
Rehberlik ve Özel Eğitim	3-0-3-6
Öğretim Teknolojileri	2-0-2-4
Öğretmenlik Uygulaması II	1-6-4-8
Dönem Toplamı	12-6-15-30
GENEL TOPLAM	24-12-30-60

Tablo 13’te yer alan dersler 2014 yılı pedagojik formasyon programıyla karşılaştırıldığında ders sayısının aynı olduğu ancak toplam ders saati miktarında 6 saatlik bir artış sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu programda önceki

programda yer alan iki seçmeli ile Öğretim teknolojileri ve Materyal Tasarımı derslerine yer verilmezken Eğitime Giriş, Öğretim İlke ve Yöntemleri ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme yöntemlerinin haftalık ders saatleri birer saat artırılarak yer verilmiştir. Programa Öğretim Teknolojileri ve Rehberlik ve Özel Eğitim isimli iki de yeni ders eklenmiştir. Programda Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersinin kaldırılarak Özel Öğretim Yöntemleri dersinin haftalık ders saati miktarının bir saat azaltılması öğretmen adaylarının alan eğitimine yönelik bilgi ve becerileri kazanmalarını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyet döneminde ortaöğretime branş öğretmeni yetiştirmede ihtiyaç olması halinde farklı alanlarda eğitim görmüş üniversite mezunlarından da yararlanılmıştır. 1979 yılına kadar üniversiteler, farklı fakültelerde öğrenim gören ve öğretmen olmak isteyen öğrencilerine yönelik öğretmenlik meslek bilgisi dersleri açmışlardır. 1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmen olarak atanacaklarda aranacak niteliklerin belirlenmesi görevi MEB'e verildiğinden, Bakanlık farklı üniversitelerin öğretmenlik meslek bilgisi dersleri kapsamında açtıkları derslere bir standart getirmek için bu dersleri açan üniversitelerin de görüşlerini almak suretiyle 1979 yılında ilk pedagojik formasyon programını hazırlayarak uygulanmak üzere ilgili üniversitelere göndermiştir. Bu ilk program Eğitime Giriş, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Programı ve Yöntemleri, Ölçme ve Değerlendirme, Alanın Öğretim Yöntemleri, Rehberlik, iki adet seçmeli ders ile üç haftalık okul uygulamasından oluşmaktaydı. Bakanlık bir yıl sonra bu programı güncellemiş; bu çerçevede Eğitim Programı ve Yöntemleri dersini adını Eğitim Programı ve Öğretim Yöntemleri, Alanın Öğretim Yöntemleri dersinin adını ise Özel Öğretim Yöntemleri olarak değiştirmiş, haftalık ders saatini de 4'ten 3'e indirmiştir.

1982 yılında o zaman kadar MEB'e bağlı olarak faaliyet sürdüren tüm öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları üniversitelerin çatısı altında toplandıktan sonra öğretmen yetiştirme ile ilgili programlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen öğretmen niteliklerine uygun olarak YÖK tarafından hazırlanmaya başlanmıştır. YÖK, 19 Kasım 1982 tarihinde haftalık 27 saat ders ve 30 günlük okul uygulamasını esas alan ilk pedagojik formasyon programını hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Bu program da uzun süre uygulanamamış, MEB'in talebi üzerine 1985 yılında program güncellenerek ders sayısı 9'dan 7'ye, ders saati miktarı 27'den 19'a, okul uygulaması ise 30 günden 21 güne indirilmiştir. Bu program 1988-1989 öğretim yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

1997 yılında MEB ile YÖK'ün işbirliği ile yürütülmeye başlanan Milli Eğitimi Geliştirme Projesinin de en önemli ayağını öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi oluşturmuştur. Bu proje kapsamında öğretmen yetiştirme ile ilgili çok radikal ve olumlu düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ortaöğretime öğretmen yetiştirmenin tezsiz yüksek lisans düzeyine çıkarıldığı bu düzenlemeler çerçevesinde eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanlardan Lisansüstü Giriş Sınavı (LES) ve lisans not ortalaması kriterlerini sağlayanlara yönelik olarak üç yarıyılık ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programları açılması uygulaması başlatılmıştır. Bu programda o zamana kadar uygulanan programların aksine öğretmen öğretmenlik mesleği ve alan eğitimi merkeze alınmış; bunun bir yansıması olarak alana özgü bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik derslerin sayısı, uygulama ders saatlerinin miktarı ve okul uygulamalarının süresi tüm zamanların en yüksek seviyesine çıkarılmıştır.

1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan bu programda 2008 yılında değişikliğe gidilerek programda okutulan derslerin içerikleri aynı kalmak kaydıyla iki yarıyıla sığdırılmış, böylece tezsiz yüksek lisans programının süresi üç yarıyıldan iki yarıyıla indirilmiştir. Bu değişiklik 1997 programından geri adım atmanın başlangıcını oluşturmuş ve bunu yeni adımlar izlemiştir. YÖK 2010 yılında, 2010-2011 öğretim yılından itibaren bu tezsiz yüksek lisans programının tamamen kaldırılarak bu programda okutulan derslerden oluşturulacak bir pedagojik formasyon programının bünyelerinde eğitim fakültesi veya eğitim bilimleri bölümü bulunan ve yeterli öğretim elemanına sahip üniversitelerde beşinci yarıyıldan başlayacak şekilde dört yarıyıldan verilmesi; mezun durumda olanlara yönelik olarak ise iki yarıyıldan oluşan pedagojik formasyon programlarının açılmasına karar vermiştir. Ancak, YÖK bu kararı aldıktan iki yıl sonra atama bekleyen öğretmen adayı sayısındaki artışı gerekçe göstererek pedagojik formasyon sertifika programlarının kaldırıldığını duyurmuştur. Oluşan tepkiler üzerine 18 Nisan 2013 tarihinde YÖK bu defa pedagojik formasyon sertifika programlarının sürdürülmesine, ortaöğretim alan öğretmenlerinin bundan böyle fen edebiyat mezunlarından atanmasına bu nedenle de 2013-2014 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarına öğrenci alınmamasına karar vermiştir. Bu karar üzerine eğitim fakültelerinin ilgili programlarına 2013-2014 öğretim yılında öğrenci alınmamış ancak bir yıl sonra Atatürk, Dicle, Dokuz Eylül, Gazi, Marmara, Necmettin Erbakan ve Van Yüzüncü Yıl üniversitelerine bağlı

eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarına 20'şer öğrenci alınmasına izin verilmiş ve bu durum günümüzde de sürmektedir.

YÖK 2014 yılında bir kişisel gelişim programı olarak değerlendirdiği pedagojik formasyon eğitimini halihazırda öğrenci konumunda olanlara yönelik olarak da açılması, bu programların eğitim fakültesi veya eğitim bilimleri olmayan üniversitelerde de formasyon programı açma yetkisi olan üniversitelerle işbirliği halinde açılabilmesine; ayrıca ikinci öğretim, yaz okulu, uzaktan ve açık öğretim formatlarında da açılabilmesine karar vermiştir. Aynı yıl YÖK pedagojik formasyon eğitimi ile ilgili esasları belirlemiştir. Bu esaslara göre pedagojik formasyon sertifika programında 2'si seçmeli toplam 10 derse yer verilmiş olup programın toplam haftalık ders saati 14'ü uygulamalı olmak üzere 34 saattir.

Bu program uygulanırken 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı görevine atanan Ziya Selçuk'un pedagojik formasyon sertifika programı yerine göreve atanan öğretmenlerden pedagojik formasyona sahip olmayanlara yönelik olarak Bakanlık ile üniversitelerin işbirliğinde tezsiz yüksek lisans programları düzenleneceğini ilan etmesi üzerine sertifika programları önemli ölçüde durdurulmuştur. Ancak aradan geçen üç yıllık sürede konuyla ilgili halledici somut adım atılamamış, 2021 yazında söz konusu bakanın görevden ayrılmasından sonra pedagojik formasyon eğitimi tekrar kaldığı yerden sürdürülmeye başlanmıştır. Aynı yıl YÖK pedagojik formasyon eğitimi ile ilgili esaslarda değişiklik yaparak anlaşıldığı kadarıyla 2018 yılında eğitim fakültelerinin öğretmenlik lisans programları için hazırlanan yeni programlarla uyumlu hale getirmiştir. Bu çerçevede daha önce uygulanan programlarda yer alan Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersi programdan çıkarılmış, Özel Öğretim Yöntemleri dersinin haftalık ders saati 4'ten 3'e indirilmiş, Öğretmenlik Uygulaması dersi ise her iki yarıyıldan da uygulanmak üzere 2'ye çıkarılmıştır.

Türkiye'de ortaöğretim alan öğretmeni yetiştirmeye yönelik pedagojik formasyon eğitiminin yukarıda verilen kısa tarihçesi aynı zamanda öğretmen yetiştirme sistemindeki politikasızlığın, programsızlığın, kararsızlığın ve çelişkilerin tarihçesidir. Özellikle 2010-2014 yılları arasında ardı ardına birbiriyle taban tabana zıt radikal kararların alınması bu durumun en açık göstergesidir. Eğitim fakültesi dışındaki yükseköğretim kurumlarından pedagojik formasyon programları yoluyla ortaöğretime alan öğretmeni yetiştirme sistemini iyileştirmeye yönelik olarak atılan her adımın ardından bu adımı geri götürecek adımlar atılmıştır. YÖK'ün hazırladığı ilk program olan 1982 programının ardından yapılan düzenlemeler, özellikle de 1997 yılında gerçekleştirilen ortaöğretim alan öğretmeni yetiştirme sorununa çok kapsamlı, çağdaş çözümler getiren ve eğitim fakülteleri ile fen edebiyat fakültelerini uzlaştıran ve işbirliğine yönelten düzenlemeden adım adım geri dönüşte bu durumu açıkça görmek mümkündür.

Ortaöğretime öğretmen yetiştirme sistemi yapılandırılırken her türlü dış etkiden uzak bir şekilde eğitim sisteminin acil bir şekilde ihtiyaç duyduğu nitelikli öğretmen yetiştirme hedefinin odağa alınması gerekmektedir. Oysa Türkiye'de ortaöğretime öğretmen yetiştirme konusunda 2000'li yılların başlarından itibaren gittikçe artan bir oranda, sayı ve kontenjan açısından plansız bir şekilde büyüyen fen edebiyat fakültelerinin ve bu fakültelerin mezunlarının istihdamı kaygısının ön plana alındığı görülmektedir. Bu durumun bir yansıması olarak öğretmen yetiştirme misyonuna sahip eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarının sayı ve kontenjanları adeta yok derecesinde sınırlandırılırken, fen edebiyat fakültesi mezunlarına hiçbir sınırlama olmaksızın pedagojik formasyon sertifika programlarına katılarak öğretmen olma hakkı tanınması atama bekleyen öğretmen adaylarının sayısının milyonları bulmasına yol açmıştır (Sağdıç, 2020: 358). Oysa eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan eğitimi bölümlerinin tem amacı o alana öğretmen yetiştirmek olmayıp, alanın eğitimiyle ilgili sorunların tespiti, sorunların çözümüne yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve genel olarak alanın eğitiminin geliştirilmesine yönelik bilimsel araştırmalar da yapmaktır. Türkiye'de eğitim ile ilgili mevcut sorunlarda bu durumda etkisinin olduğu muhakkaktır. Ayrıca alan eğitimi bölüm ve lisans programlarının açılmasına izin verilmemesi uzmanlıklarını bu alanlar üzerine yapmış olan alan uzmanlarının istihdamla ilgili güçlükler yaşamalarına da yol açmaktadır. Kısacası günümüzde belki pedagojik formasyon sertifika programlarıyla alan öğretmeni ihtiyacı bir şekilde karşılanabilmektedir ancak en az bunun kadar önemli olan alanın eğitimiyle ilgili yeterli bilgi üretilmemektedir. Eğitim fakültelerinin alan eğitimi bölümleri olmayacaksa bu bilgiyi kimler nerede üretecektir?

Ortaöğretime alan öğretmeni yetiştirme sisteminin bir başka sorunu da konunun hep alan (fen edebiyat) ve eğitimbilimleri bölümü denkleminde ele alınması ve bu denklemde alan eğitimcilerine yer verilmemesidir. Oysa alan öğretmenliği söz konusu olduğunda eğitimden anlaşılması gereken öncelikle alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden anlaşılması gereken ise öğretmen adaylarına alan özgü öğretmenlik bilgi ve becerilerini kazandırmaya yönelik, mümkünse uygulamalı eğitime de imkân veren dersler

anlaşılmalıdır. Burada 1997 düzenlemesinin ders içeriklerinin bu anlayışa uygun bir şekilde hazırlandığını belirtmek gerekir. Oysa program içerikleri incelendiğinde geçmişten günümüze öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ağırlıklı olarak genel akademik kuramsal bilgi ve kültür aktarmaya dönük derslerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Alan eğitiminin yeterince anlaşılmadığı ve alan eğitimcilerinin bulunmadığı 1980’li yılların programlarıyla uzmanlaşmanın bu denli önem kazandığı ve yaygınlaştığı 2021 yılı programında yer alan derslerin alana özgü boyutuyla arasında önemli farklılık olmaması ve Eğitime Giriş, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Sınıf Yönetimi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Psikolojisi, Rehberlik ve Özel Eğitim vb. genel nitelikli ve bilgi aktarmaya yönelik derslerden oluşması manidardır. Lisans öğrenimi süresince öğretmenlik ile ilgili dersler almayan, öğretmenlik mentalitesiyle yetişmemiş öğretmen adaylarına öğretmenlik yapacakları alana özgü bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik tek ders olan ve tek dönem haftada üç saat okutulan Özel Öğretim Yöntemleri dersinin yeterli olamayacağı açıktır. Yukarıda sayılan ve genel nitelikli olarak okutulan Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ölçme ve Değerlendirme vb. derslerin içeriklerinin alana özgü hale getirilerek okutulmasının, dolayısıyla bu derslerin ilgili alana mal edilmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir (Turan, 2018: 618).

Sonuç olarak Türkiye’de genelde eğitim sisteminin tüm kademelerinde, özel olarak ise ortaöğretim sisteminin içinde bulunduğu sorunların çözümü için radikal adımların atılması elzemdir. Bu çerçevede ortaöğretime öğretmen yetiştirme sisteminin salt sistemin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi hedeflerine göre yapılandırılması gerekmektedir. Fen edebiyat fakültesi veya diğer fakültelerin karşı karşıya oldukları sorunlara kendi mecrası içinde çözümler aranmalı, bu sorunların eğitim sistemini olumsuz etkilemelerine izin verilmemelidir. Her düzey ve alandaki öğretmenlerin yetiştirilmesi eğitim fakülteleri çatısı altında gerçekleştirilmeli, bu bağlamda eğitim fakültelerinin kapalı bulunan ortaöğretim alan öğretmenliği bölüm ve programları sınırlı kontenjanlarla da olsa açılarak alan eğitimi uzmanlarının istihdamları sağlanmalı ve ilgili alanların eğitimiyle ilgili akademik araştırma faaliyetlerinin önü açılmalıdır. Genel olarak öğretmen yetiştiren lisans programlarının özelde ise zaten oldukça sınırlı öğretmenlik meslek bilgisi dersini içeren pedagojik formasyon programlarında okutulan derslerin titizlikle belirlenmesi, ağırlıklı olarak alan eğitimine ilişkin öğretmenlik becerileri kazandıracak derslerden oluşturulması önerilmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumların programları oluşturulurken içerdiği dersler, uygulamalı ders saatleri ve okul uygulamaları açısından oldukça kapsamlı ve nitelikli öğretmen yetiştirmeye imkân yaratacak şekilde hazırlandığı düşünülen 1997 programının temel alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Başaran, İ. E. (1994). Türkiye Eğitim Sistemi, Ankara.

Bursalıoğlu, Z. (1999). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Pegem Yayınevi, Ankara.

Duman, T. (1988). Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Problemi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

FEFKON-III (2008). Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlar Toplantısı III Sonuç Raporu. <https://docplayer.biz.tr/42980475-Fen-edebiyat-fakultesi-dekanlari-toplantisi-iii-sonuc-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

FEFKON-IV (2010). Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil Ve Tarih Coğrafya Fakülteleri Dekanları (FEFKON) V. Toplantısı Sonuç Raporu. <https://docplayer.biz.tr/39890475-27-28-mayis-2010-fen-edebiyat-fen-edebiyat-dil-ve-tarih-cografya-fakulteleri-dekanlari-fefkon-v-toplantisi-sonuc-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

FEFKON-VIII (2013). Bülent Ecevit Üniversitesi 8. FEFKON Toplantısı (7-9 Mart 2013). https://cdn3.beun.edu.tr/w3/w3eski/wp-content/uploads/2013/08/yayinlar/fefkon__.pdf adresinden erişilmiştir.

FEFKON-IX (2014). 9. FEFKON Dekanlar Toplantısı Sonuç Raporu. http://fefkon.comu.edu.tr/web/wp-content/uploads/2015/05/9.fefkon-Sonuc_Raporu.pdf adresinden erişilmiştir.

Gülşen, C. & Gökyer, N. (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara.

Kavcar, C. (2002). “Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2), 1-14.

Küçükahmet, L. (1988). “Öğretmen Yetiştirme Düzenimizin XI. Milli Eğitim Şurası Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, III (1), 153-159.

- MEB (1973). “Milli Eğitim Temel Kanunu”, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> adresinden erişilmiştir.
- MEB (1980a). “Öğretmenlik Formasyonu Kazandıran Dersler Hakkında Talim ve Terbiye Kurulu Kararı”, *Tebliğler Dergisi*, 2056 (14 Ocak 1980).
- MEB (1980b). “Pedagojik Formasyon Programı Hakkında Talim ve Terbiye Kurul Kararı. Tebliğler Dergisi”, 2064 (30 Haziran 1980).
- MEB (1981). *Onuncu Milli Eğitim Şûrası (23-26 Haziran 1981), Öneriler, Konuşmalar, Kararlar*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- MEB (1991). *Onbirinci Milli Eğitim Şûrası (8-11 Haziran 1982), Öneriler, Konuşmalar, Kararlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MEB (2017). “Öğretmen Strateji Belgesi” (2017-2023). https://oygm.meb.gov.tr/mebiysdosyalar/201707/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-26.07.2017.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB (2018). “2023 Eğitim Vizyonu”, https://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB (2020). “Öğretmenlik Alanları, Atama Ve Ders Okutma Esaslarında Değişiklik Yapılmasına Dair Esaslar”, *Tebliğler Dergisi*, 2754 (Temmuz 2020), 961-966.
- MEB (2021). “Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esaslarında Değişiklik Yapılmasına Dair Esaslar”, *Tebliğler Dergisi*, 2766 EK (Ağustos 2021), 1030-1036.
- Oğuzkan, A. F. (1983). “Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi”, *Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*, İstanbul.
- Özoğlu, M. (2010). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları”, *SETA Analiz*, 17, Erişim Tarihi: 2019.8.19, <https://www.setav.org>
- Resmi Gazete (1982). “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, *Resmi Gazete* (20 Temmuz 1982), 17760, 1-19.
- Sağdıç, M. (2020). “Darülfunundan Günümüze Fen-Edebiyat Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirmedeki Rolü”, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 46, 350-363.
- Sarı, M. (2010). “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğretmenlik Mesleğine ve Programa İlişkin Görüşlere Etkisi”, *Eğitim ve Bilim*, 35 (155), 3-15.
- Saylan, N. (2013). “Sürekli Değiştirilen Öğretmen Yetiştirme Sistemi”, *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim çalışmaları Dergisi*, 3 (6), 9-19
- Sözer, E. (1989). “Üniversitelerde Öğretmen Eğitimi ve Bugünkü Uygulamalar”, *Eğitim ve Bilim*, 13 (73), 41-50.
- Sözer, E. (1992). “Üniversitelerde 1982 Öncesi ve Sonrasında Öğretmen Eğitimi İle İlgili Program Uygulamaları” *Kurgu Dergisi*, 10, 259-278.
- Turan, R. (2018). “Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilimler Öğretmenliği Lisans Programlarında 2018 Yılında Gerçekleştirilen Güncelleme Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Akşemseddin İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu (12-16 Eylül 2018 Çorum-Türkiye)*, Faruk Yamaner- Sami Baskın (Ed.), ss. 602-619.
- Turan, R. (2019). “Eğitim Fakültelerinin Tarih Öğretmenliği Lisans Programı Ders Çizelgesinde 2018 Yılında Gerçekleştirilen Değişiklik Üzerine Bir İnceleme”, *1 Mayıs Uluslararası Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi (1 Mayıs 2019- Ankara)*, ss 484-502.
- Turan, R. (2020). “Öğretmen Kaynağı Planlaması Bağlamında Fen- Edebiyat Fakültelerinin Tarih Lisans Programları ve Kontenjanları Üzerine Bir İnceleme (2000-2019)”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (108), 64-82.
- URL-1 “Lisans Öğrencileri İçin Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı (26.03.2014)”, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/pedagojik-formasyonla-ilgili-sss/aciklama-ve-duyurular> adresinden erişilmiştir.

URL-2 “Pedagojik Formasyon Eğitimi Hakkında Duyuru (17.04.2014)”, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/pedagojik-formasyonla-ilgili-sss/aciklama-ve-duyurular> adresinden erişilmiştir.

URL-3 “Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Usul ve Esaslar (25.09.2014 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul Kararı uyarınca)”, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/pedagojik-formasyonla-ilgili-sss/aciklama-ve-duyurular> adresinden erişilmiştir.

URL-4 “Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Çerçeve Usul Ve Esaslar”, https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/IdariBirimler/egitim_ogretim_daire_bsk/pedagojik-formasyon-usul-ve-esaslar.aspx adresinden erişilmiştir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin.

Yıldırım, İ. ve Vural, Ö. F. (2014). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Ve Pedagojik Formasyon Sorunu”, *Journal of Teacher Education and Educators*, 3 (1), 73-90.

YÖK (1998). “Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı”, <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> adresinden erişilmiştir.

YÖK (2007a) Öğretmen Yetiştirme Ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007) Ankara: TC Yükseköğretim Kurulu.

YÖK (2007b). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. Ankara: TC Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> adresinden erişilmiştir.

Yücel, H. A. (1994). Türkiye’de Ortaöğretim, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.